

Arvoisa perustuslakivaliokunta,

Kiitokset toimittamastanne STM:n selvityksestä.

Perehdyttyäni selvitykseen totean vain lyhyesti, etten näe sen perusteella olevan syytä muuttaa maanantaina 23.4 toimittamaani lausuntoani miltään osin. Tulkintaerimielisyys valtioneuvoston linjan ja oman linjani välillä on tullut ilmeiseksi jo sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuulemisessa 13.4. Niinpä selvitys ei sisältänyt mitään yllättävää aikaisemmin todettuun verrattuna.

Voidaan katsoa, että komission tulkintakäytäntö sote-sektoria koskevassa valtioneuvostojuridiikassa on ollut varsin horjuvaa ja siksi en panisi liiaksi painoa Lazio- ja Slovakia-tapauksiin. Olen viitannut kumpaankin tapaukseen lausunnossani. Totean omalta osaltani, että komission hallintokäytännön lisäksi on ensiarvoisen tärkeää keskittyä tutkimaan EU-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä valtioneuvostosta. Pidän keskeisenä lausunnossani Höfner-tapauksen (taloudellinen toiminta) ja Poucet ja Pistre-tapauksen (solidariteettiperiaate) välistä jännitettä. Mielestäni Slovakia-ratkaisu tulee liittää näiden tapausten kontekstiin niin, että olennaista oli laatukilpailun merkitys ja se, että sote-sektorilla oli taloudellisen toiminnan ulottuvuus, mikä vahvistaa Höfner-tapauksen tulkintalinjaa ja peräänkuuluttamaani notifiointivelvoitetta. On myös syytä korostaa, että Slovakia-tapauksen näyttökysymys (oliko markkinoilla kilpailua vai ei) on lopullisesti ratkaistu unionin yleisessä tuomioistuimessa, koska EU-tuomioistuimeen voi sieltä valittaa vain oikeusperusteella (ts. normien tulkinnoista).

Olen omassa lausunnossani lähtenyt siitä, että keskeistä on ensin pohtia sitä, mikä on sote-sektorilla taloudellista ja mikä ei-taloudellista toimintaa, eli esimerkiksi kysymys solidariteettiperiaatteen soveltamisalan laajuudesta liittyy tähän. Tämän jälkeen tulee analysoida valtion tuen edellytysten (mm. valikoivuus, tuki valtion varoista ym.) täyttymistä yksittäistapauksissa. Lopuksi teoreettisena vaiheena on SGEI-palveluita koskeva analyysi, mutta olen jättänyt sen tarkoituksella vähemmälle huomiolle. Tässä vaiheessa olennaista on kysyä, onko sote-sektorilla jotain sellaista taloudellista toimintaa, joka tulisi notifioida. Olen ottanut tästä kysymyksestä esimerkiksi valtioneuvoston oikeusvarmuuden ja nollariskiluottotuksen tarpeen (KTK-esimerkki). Tähän kysymykseen STM:n selvityksessä ei viitata, vaan se pysyttelee varsin yleisellä tasolla.

Pikemminkin selvityksestä paljastuu ajatus, että valtioneuvosto on tiedustellut komissiolta, että tuleeko sote- ja valinnanvapauslakipaketin osalta tehdä ns. oikeusvarmuusilmoitus (s. 4), eli kyse ei olisi varsinaisesta notifioinnista, vaan pikemminkin siitä, että "selostettaisiin koko sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen kokonaisuutta ja valinnanvapausjärjestelmää, ja ilmoituksen tavoitteena olisi saada suurempi varmuus siitä, että komissio tulkitsee järjestelmän luonnetta samalla tavalla kuin hallitus". Komissio ei ota kantaa jäsenvaltioiden sote-järjestelmien rakenteisiin, mutta kylläkin yksittäisiin tilanteisiin, jossa on perusteltu epäily kielletystä valtioneuvostosta. Olen korostanut näiden yksittäisten valtioneuvostokongelmien notifiointitarvetta ja sitä, että huolellisessa lainvalmistelussa olisi mielestäni löydettävä nämä valtioneuvostokielementit. Tämä vaatii yksityiskohtaista analyysiä, mitä esille nostamani KTK-esimerkki havainnollistaa. On huomionarvoista, ettei STM:n selvityksessä sanallakaan viitata KHO:n viimeaikaiseen oikeuskäytäntöön valtioneuvostosta sote-sektorilla (KHO:2018:28 ja KHO:2018:29), mikä osoittaa vähintäänkin sen, että selvitys on perin yksipuolinen niin, että siinä on etenkin Lazio-tapauksen avulla haettu valittua toimintatapaa puolustavia argumentteja.

Olen lausunnossani perustellut kantani, että sote-lakipakettiin voi sisältyä taloudellista toimintaa markkinoilla niin, että valtiontukiin liittyvä notifiointivelvoite aktualisoituu. Tämä on erotettava edellä mainitusta oikeusvarmuusilmoituksesta. Selvityksessä on olennaista, että valtioneuvosto ei ole notifioinut sote-ja valinnanvapauslakipaketista mitään eikä aio notifioida. Tämä kategorinen linjaus on kritiikkini kohteena.

Liittänette tämän viestini lausuntoni yhteyteen tai toimittanette muutoin tiedoksi valiokunnalle. Maanantaina 23.4 lähettämäni lausunto on myös ohessa niin, etten ole tehnyt siihen muutoksia.

kunnioittavasti,

Juha Raitio